

Regionalne zróżnicowanie jakości życia w Polsce

na podstawie Badania Spójności Społecznej (BSS)¹

Prezentowane dane pochodzą z II edycji Badania Spójności Społecznej, zrealizowanego w 2015 r. Na zadawane wówczas przez ankieterów GUS pytania odpowiedziało około 14 tys. respondentów.

Pogłębione analizy dotyczące m.in. takich zagadnień, jak: ubóstwo, kapitał społeczny (w tym kapitał formalny, kapitał nieformalny oraz normy i wartości) oraz subiektywny dobrobyt, a także opisy metodologiczne wskaźników zostały zawarte w publikacjach: „Jakość życia w Polsce w 2015 r. oraz „Terytorialne zróżnicowanie jakości życia w Polsce”, które wkrótce dostępne będą na stronie internetowej GUS (<http://www.stat.gov.pl>).

O SYTUACJI MATERIALNEJ GOSPODARSTW DOMOWYCH

*Oceny sytuacji materialnej gospodarstw domowych w poszczególnych województwach dokonano poprzez wskazanie, jaka część gospodarstw znajduje się w **najlepszej sytuacji**, a jaka część z nich **doświadcza ubóstwa**. Przyjęto, że wzięte pod uwagę zostaną dwa aspekty szeroko pojmowanej sytuacji materialnej, tj. sytuacja dochodowa gospodarstwa oraz warunki życia, obrazujące możliwość zaspokajania przez gospodarstwo różnego rodzaju potrzeb.*

Jaki był zasięg ubóstwa w Polsce w 2015 r.?

- 14% gospodarstw domowych w Polsce miało dochody poniżej przyjętej granicy ubóstwa (w 2015 r. próg ten dla gospodarstwa jednoosobowego odpowiadał kwocie 1043 zł);
- 9% gospodarstw domowych doświadczało złych warunków życia (czyli występowania co najmniej 10 z 30 symptomów złych warunków życia).

W których województwach odnotowano najwyższe wskaźniki ubóstwa?

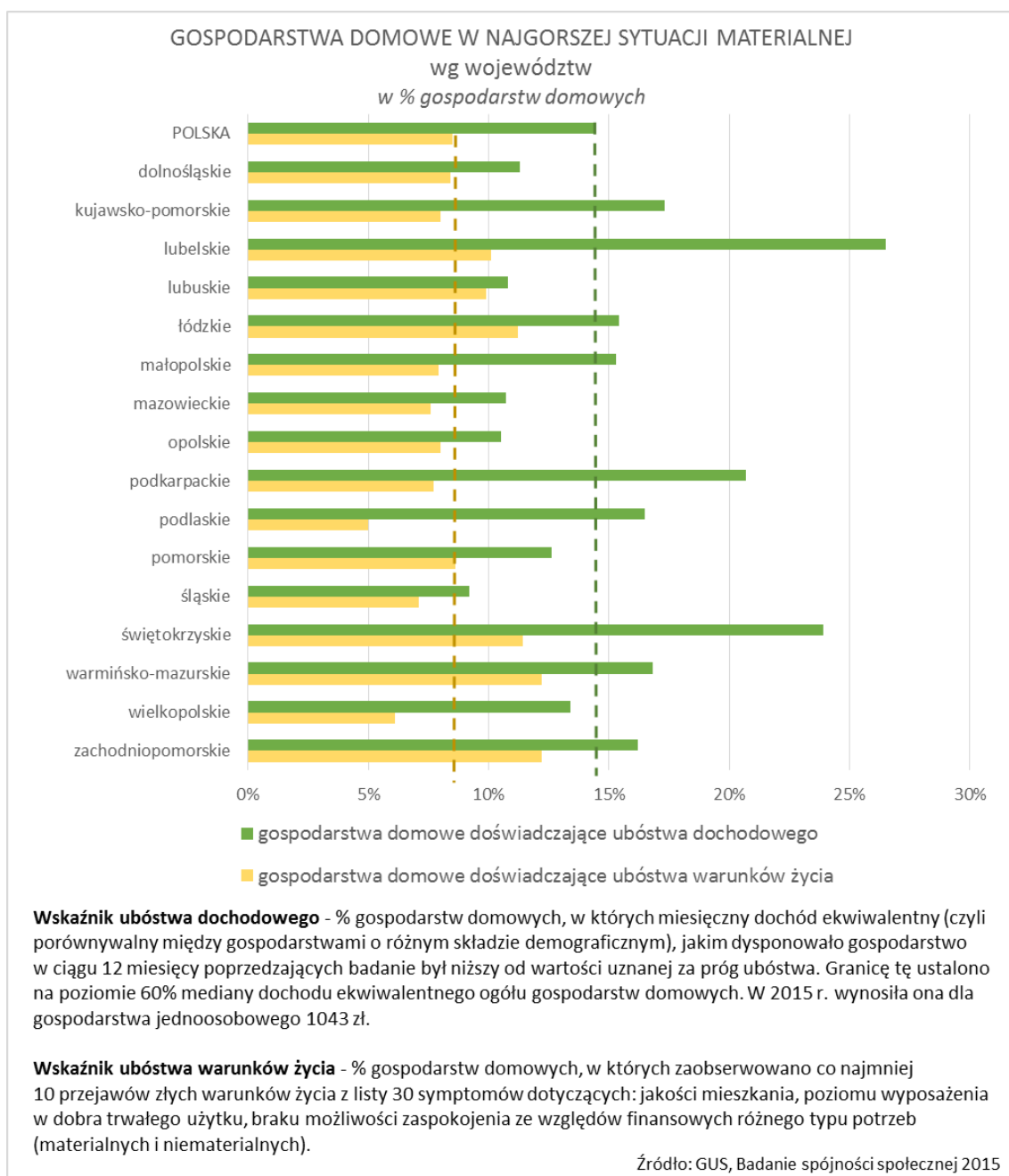
W zależności od województwa, zasięg **ubóstwa dochodowego** wahał się od 11% do 27%, natomiast **ubóstwa warunków życia** – od 5% do 12%.

W najgorszej **sytuacji dochodowej** (najwyższa stopa ubóstwa dochodowego) relatywnie najczęściej byli mieszkańcy Polski południowo-wschodniej: w woj. lubelskim ubóstwem dochodowym zagrożonych było 27% gospodarstw domowych, w woj. świętokrzyskim - 24%, a w woj. podkarpackim - 21%.

¹ Wyniki BSS prezentowane były systematycznie w postaci notatek i folderów począwszy od listopada 2015 r.

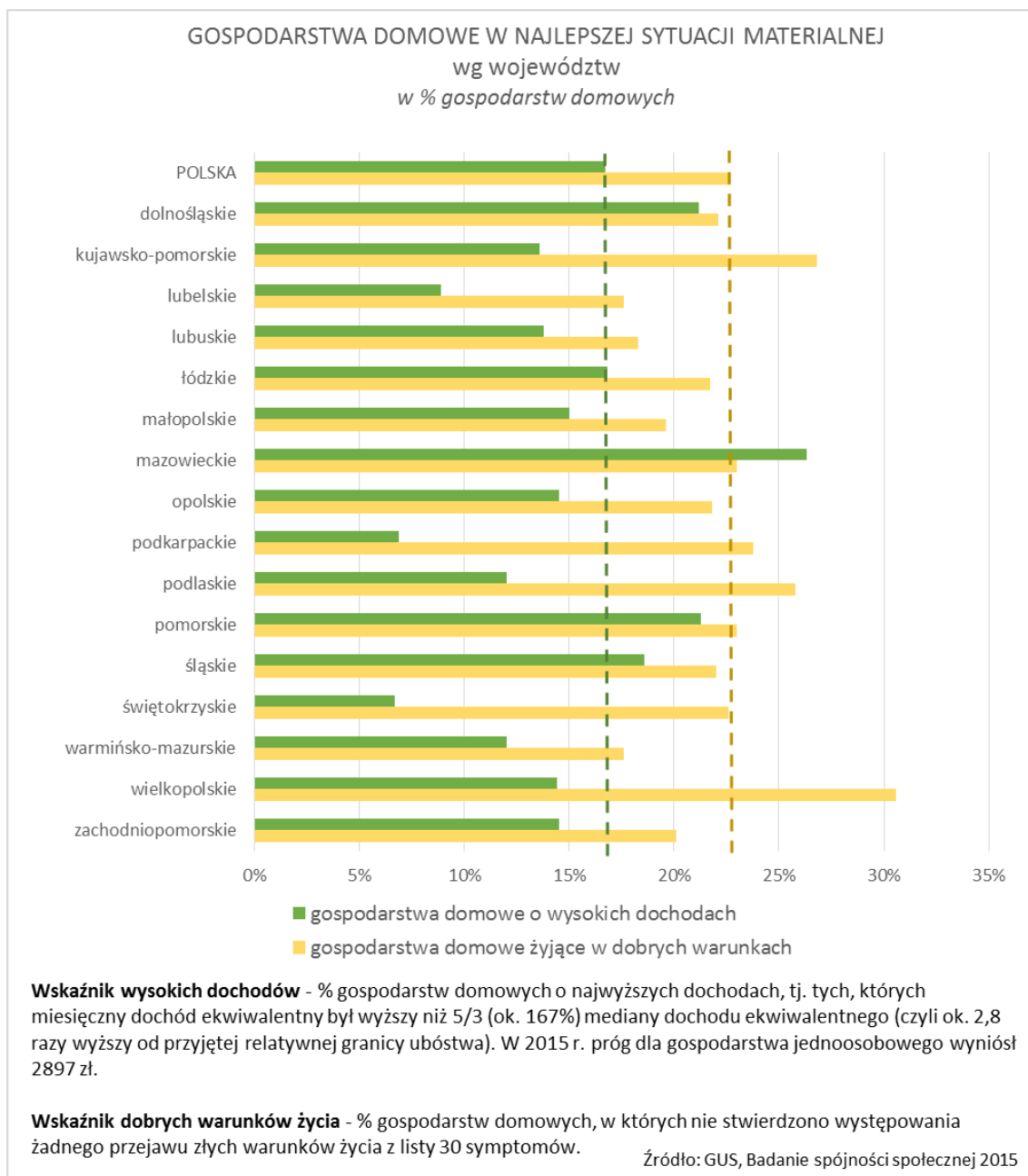
Złe **warunki życia** (najwyższa stopa ubóstwa warunków życia) najczęściej obserwowane były wśród gospodarstw domowych zamieszkujących woj. zachodniopomorskie i woj. warmińsko-mazurskie (po 12% gospodarstw), a także woj. świętokrzyskie i woj. łódzkie (po 11%).

Duży zasięg ubóstwa dochodowego w danym województwie niekoniecznie wiązał się z częstym występowaniem ubóstwa warunków życia. Na ogół jednak w województwach, w których odnotowano wysokie wskaźniki ubóstwa dochodowego, obserwowano również wyższe od średniej wskaźniki ubóstwa warunków życia.

Jaka część gospodarstw domowych w Polsce miała dobrą sytuację materialną?

- 17% gospodarstw domowych osiągnęło relatywnie wysokie dochody (w 2015 r. próg ten dla gospodarstwa jednoosobowego wyniósł 2897 zł);
- 23% gospodarstw domowych w Polsce charakteryzowało się dobrymi warunkami życia (czyli brakiem występowania jakiegokolwiek z 30 branych pod uwagę symptomów złych warunków życia)

W których województwach najczęściej obserwowano dobrą sytuację materialną?

Wskaźnik relatywnie **wysokich dochodów** przekroczył średnią wartość dla kraju jedynie w czterech województwach, tj. w woj. mazowieckim (26%), woj. pomorskim, woj. dolnośląskim (po 21%) oraz w woj. śląskim (19%), a rozpiętość wartości wskaźnika pomiędzy województwami wyniosła 19 p. proc.

W **dobrych warunkach** najczęściej żyły natomiast gospodarstwa domowe w woj. wielkopolskim (31%), kujawsko-pomorskim (27%) oraz podlaskim (26%). W tym przypadku różnice pomiędzy skrajnymi województwami osiągnęły 13 p. proc.

Można zauważyć, że województwa o wysokim odsetku gospodarstw domowych żyjących w dobrych warunkach nie zawsze pokrywały się z tymi, w których odnotowano najwyższe wartości wskaźnika wysokich dochodów, czego przykładami mogą być woj. podlaskie i woj. podkarpackie.

O KAPITALE SPOŁECZNYM

Zgodnie z przyjętą definicją, **kapitał społeczny to sieci powiązań międzyludzkich wraz ze wspólnymi normami, wartościami i przekonaniem, które ułatwiają współpracę w ramach określonej grupy lub pomiędzy grupami.** Prezentowane przez GUS wyniki BSS odnoszą się do wszystkich wskazanych w definicji elementów kapitału społecznego (tj. zaufania, sieci powiązań, norm i wartości). Poniżej zaprezentowano wyniki dotyczące **sieci powiązań międzyludzkich**, ułatwiających współpracę w sferze społecznej. Ten element kapitału społecznego nazywany jest **kapitałem sieciowym**, przy czym w jego ramach wyróżnia się: **kapitał stowarzyszeniowy** oraz **kapitał nieformalny** (na który składają się **kapitał rodziny** oraz **towarzystwo-sąsiedzki**).

Czy angażujemy się w działalność różnego rodzaju organizacji?

W Polsce niecałe **20% osób** w wieku 16 lat i więcej uczestniczyło, tzn. angażowało się w działalność różnego rodzaju organizacji (wskaźnik ten stanowi miarę tzw. kapitału stowarzyszeniowego).

- Najczęściej podejmowanym przez mieszkańców Polski rodzajem aktywności była działalność w:
 - **świeckich organizacjach pozarządowych** (np. stowarzyszeniach, fundacjach, klubach sportowych, ochotniczych strażach pożarnych, radach rodziców). Tę formę aktywności zaobserwowano wśród 9% osób w wieku 16 lat i więcej;
 - **organizacjach, grupach i wspólnotach religijnych** - 9% osób.
- Około 3% mieszkańców Polski uczestniczyło w inicjatywach będących częścią działalności instytucji publicznych (samorządowych lub rządowych), takich jak np. chóry, zespoły czy kluby w domach kultury, a także grupy wsparcia w ośrodkach pomocy społecznej.
- Po 1-2% mieszkańców Polski angażowało się ponadto w działalność: związków zawodowych, innych organizacji pracowniczych, partii politycznych, organizacji samorządu gospodarczego i zawodowego, organizacji pracodawców, spółdzielni, wspólnot mieszkaniowych.

W których województwach najczęściej angażowano się w działalność organizacji?

Wskaźnik **uczestnictwa w organizacjach** dla większości województw mieścił się w przedziale od 19% do 22%.

Najwyższe jego wartości odnotowano w woj. podlaskim (31%) oraz w woj. opolskim (25%) i woj. lubelskim (24%), natomiast najniższe w województwach: warmińsko-mazurskim i łódzkim (odpowiednio: 13% i 14%) oraz pomorskim i świętokrzyskim (po 16%).

Zaangażowanie w działalność organizacji religijnych było o wiele bardziej zróżnicowane niż w przypadku świeckich organizacji pozarządowych.

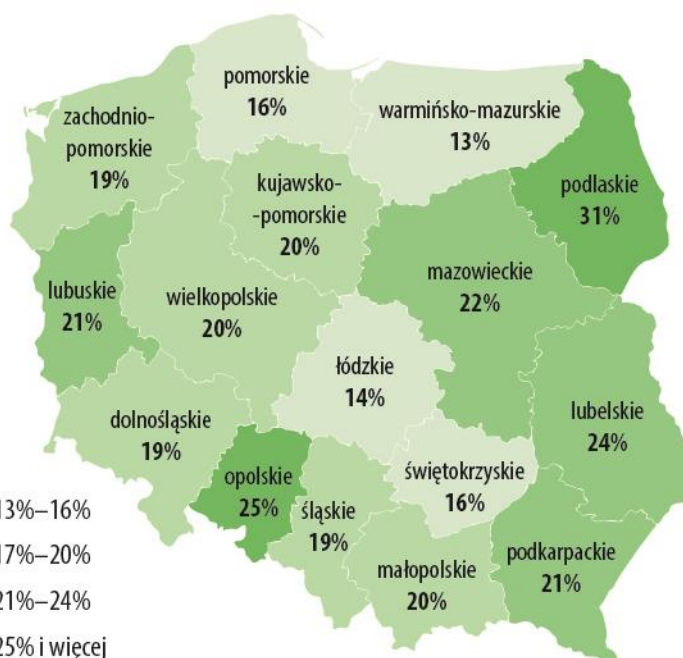
Najwyższy wskaźnik uczestnictwa w **organizacjach religijnych** zaobserwowano w woj. podlaskim (22%), najniższy w województwach: łódzkim, warmińsko-mazurskim i zachodniopomorskim (po 6%).

Wskaźnik uczestnictwa w świeckich **organizacjach pozarządowych** wynosił od 6% (w woj. łódzkim) do 11% (w woj. opolskim).

Uczestnictwo w organizacjach

w % osób w wieku 16 lat i więcej

Uczestnictwo w organizacjach – wzięto pod uwagę 3 kryteria: świadczenia pracy społecznej, członkostwa, udziału w organizowanych przez nie imprezach i wydarzeniach (w ciągu 12 miesięcy poprzedzających badanie). Dotyczy takich organizacji, jak m.in. świeckie organizacje pozarządowe (w tym stowarzyszenia, fundacje, kluby sportowe, ochotnicze strażne pożarne), organizacje, grupy i wspólnoty religijne oraz inicjatywy będące częścią działalności instytucji publicznych (np. zespoły, kluby w domach kultury lub grupy wsparcia w ośrodkach pomocy społecznej).

Źródło: GUS, Badanie spójności społecznej 2015

Czy mieszkańcy Polski mogli liczyć na wsparcie rodziny, znajomych i sąsiadów?

W przeciwieństwie do uczestnictwa w organizacjach, zdecydowana większość mieszkańców Polski (97%) utrzymywała kontakty rodzinne dające możliwość uzyskania wsparcia materialnego i duchowego, przy czym **wysokim poziomem kapitału rodzinnego** (najsilniejsze kontakty rodzinne) odznaczało się w całym kraju 28% osób w wieku 16 lat i więcej.

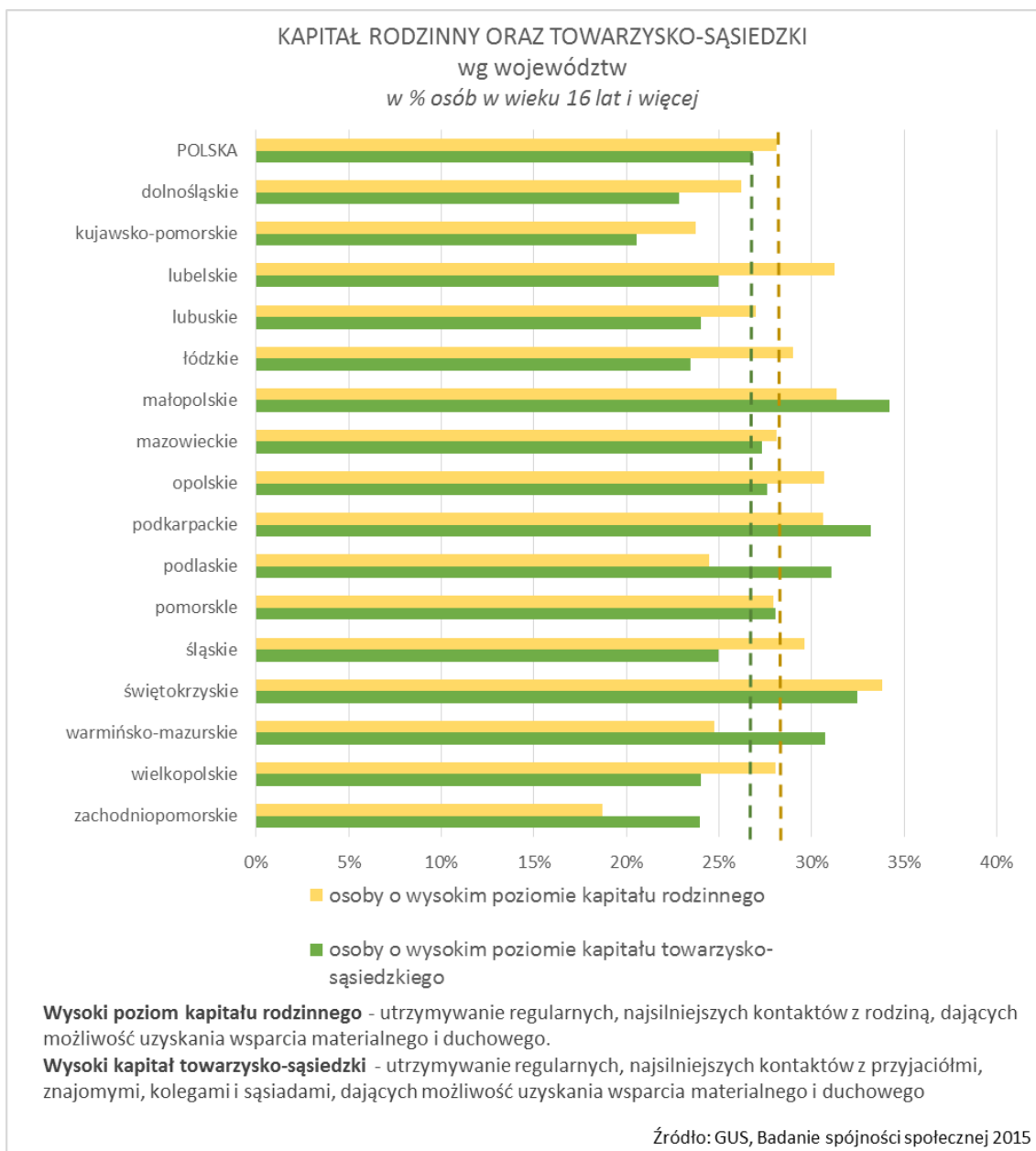
Zdecydowana większość mieszkańców Polski (86%) utrzymywała również kontakty z przyjaciółmi, znajomymi, kolegami lub sąsiadami, dające możliwość uzyskania wsparcia materialnego i duchowego.

Wysokim poziomem kapitału towarzysko-sąsiedzkiego (najsilniejsze kontakty w tym zakresie) odznaczało się w całym kraju 27% osób w wieku 16 lat i więcej.

W których województwach występował najwyższy poziom kapitału rodzinnego oraz kapitału towarzysko-sąsiedzkiego?

Wskaźnik wysokiego poziomu kapitału rodzinnego dla większości województw mieścił się w przedziale 24%-31%. Najwyższą wartość tego odnotowano w woj. świętokrzyskim (34%) a najniższą w woj. zachodniopomorskim (19%).

Wskaźnik wysokiego poziomu kapitału towarzysko-sąsiedzkiego kształtował się natomiast w większości województw w przedziale 24-28%. Najwyższą wartość wskaźnika wystąpiła w woj. małopolskim (34%) a najniższa w woj. kujawsko-pomorskim (21%).

O SUBIEKTYWNEJ JAKOŚCI ŻYCIA

Subiektywna (postrzegana) jakość życia, jest mierzona m.in. poziomem deklarowanego zadowolenia z życia „ogólnie rzecz biorąc”, jak również zadowolenia z poszczególnych jego aspektów. Należy mieć jednak na uwadze, iż zadowolenie z życia „ogólnie rzecz biorąc” nie stanowi prostej wypadkowej „częstkowych satysfakcji”, odnoszących się do różnych sfer życia.

Postrzegana przez poszczególne osoby jakość życia zależy nie tylko od tzw. obiektywnych czynników (np. sytuacji materialnej). Istotną rolę odgrywają także np. uwarunkowania o charakterze kulturowym, rodzinnym czy psychologicznym, wyznawany system wartości, relatywizowanie swojej sytuacji. Stąd też mierniki subiektywne nie są używane zamiast, ale obok wskaźników obiektywnych.

Czy jesteśmy zadowoleni ze swojego życia i poszczególnych jego aspektów?

W 2015 r. zdecydowana większość mieszkańców Polski w wieku co najmniej 16 lat – około 78% – **była zadowolona ze swojego życia „ogólnie rzecz biorąc”**. Poziom ogólnej satysfakcji z życia różnił się od poziomu satysfakcji z poszczególnych dziedzin życia.

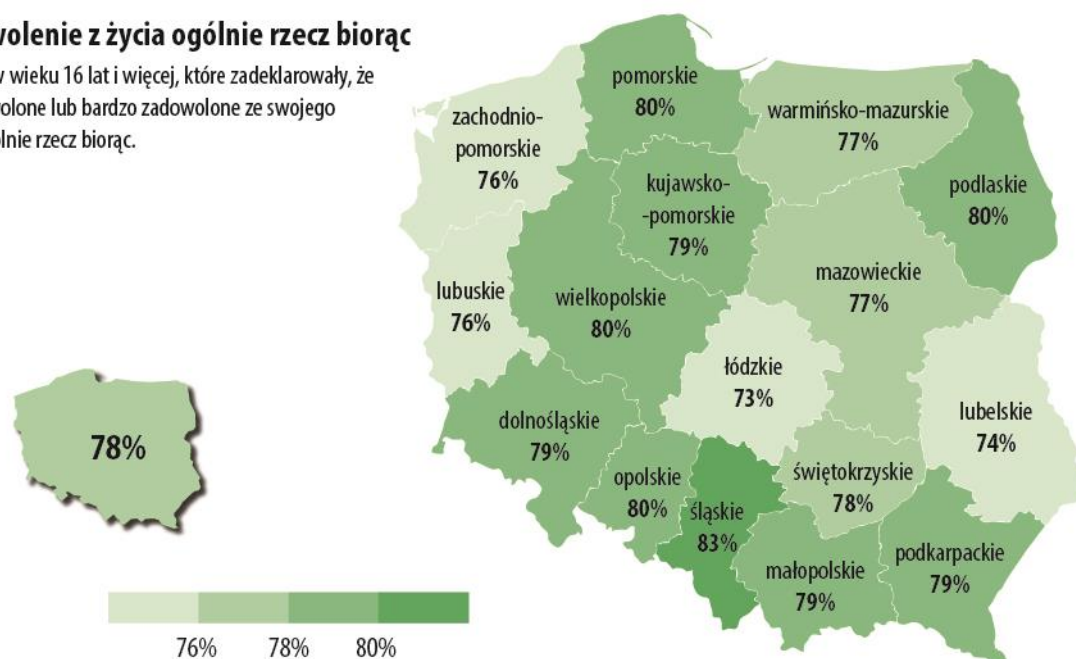
- **Najczęściej odczuwano satysfakcję z relacji międzyludzkich:** z relacji z innymi ludźmi, w tym ze znajomymi i przyjaciółmi zadowolonych było 84% osób w wieku 16 lat i więcej, natomiast ze swojej sytuacji rodzinnej – 77%.
- **Najniższe oceny zadowolenia odnotowano w przypadku sytuacji finansowej.** Ze swojej sytuacji finansowej, w tym dochodów zadowolonych było 37% osób. Zadowolenie ze swoich materialnych warunków życia poza dochodami wyraziło natomiast 57 na 100 mieszkańców Polski w wieku co najmniej 16 lat.

W których województwach poziom zadowolenia z życia ogólnie rzecz biorąc był najwyższy?

Różnice między województwami w poziomie wskaźnika zadowolenia z życia „ogólnie rzecz biorąc” wyniosły 10 p. proc. Najmniej zadowoleni ze swojego życia byli w 2015 r. mieszkańcy woj. łódzkiego i woj. lubelskiego (73-74%) oraz woj. lubuskiego i zachodniopomorskiego (po 76%). Najczęściej zadowolenie z życia wyrażali mieszkańcy woj. śląskiego – 83% oraz województw: podlaskiego, opolskiego, pomorskiego i wielkopolskiego, gdzie wskaźnik zadowolenia osiągnął wartość 80%.

Zadowolenie z życia ogólnie rzecz biorąc

% osób w wieku 16 lat i więcej, które zadeklarowały, że są zadowolone lub bardzo zadowolone ze swojego życia ogólnie rzecz biorąc.

Źródło: GUS, Badanie spójności społecznej 2015

Jak mieszkańcy poszczególnych województw oceniali zadowolenie z różnych aspektów życia?

Obraz wojewódzkiego zróżnicowania poziomu zadowolenia różni się w zależności od tego, który z aspektów bierzemy pod uwagę.

Najmniejsze różnice pomiędzy województwami (w odniesieniu do średniej dla kraju) zaobserwowano w przypadku **poziomu zadowolenia z relacji z innymi ludźmi oraz relacji z rodziną**, czyli tych sfer życia,

z których byliśmy najbardziej zadowoleni. Odsetek osób zadowolonych z relacji z innymi ludźmi wahał się od 82% w woj. mazowieckim i woj. warmińsko-mazurskim do 87% w woj. wielkopolskim. W przypadku sytuacji rodzinnej najmniej osób zadowolonych z tej sfery życia odnotowano w województwach: świętokrzyskim, łódzkim i lubelskim (72-73%), a najwięcej w woj. wielkopolskim, woj. śląskim oraz woj. lubuskim (80-81%).

Największe różnice między województwami zaobserwowano natomiast w poziomie odczuwanej **satisfakcji z sytuacji finansowej** (w tym dochodów). Najrzadziej zadowoleni ze swojej sytuacji finansowej byli mieszkańcy woj. podkarpackiego (28%) oraz województw: lubelskiego, łódzkiego, zachodnio-pomorskiego (30-32%). Najwyższe wartości wskaźnika zadowolenia z tego aspektu życia zaobserwowano natomiast w województwach: opolskim, pomorskim, śląskim i wielkopolskim (41-44%). Należy przy tym zauważyć, że w przypadku wskaźnika zadowolenia z sytuacji finansowej (w tym dochodów) zaobserwowano znacznie większe zróżnicowanie niż w przypadku wskaźnika zadowolenia z materialnych warunków życia (z wyłączeniem dochodów). Odsetek osób zadowolonych ze swoich warunków życia wynosił od 51%-53% (w woj. zachodniopomorskim, woj. małopolskim, woj. łódzkim i woj. lubelskim) do 64-66% (w woj. wielkopolskim i woj. opolskim).

Skala zróżnicowania województw zależy m.in. od tego, jaki obszar tematyczny i jaki konkretny symptom jakości życia bierzemy pod uwagę. **Nie ma takiego województwa, które wypadłoby najlepiej lub najgorzej ze względu na wszystkie aspekty jakości życia jednocześnie.** Analizując obliczone dla poszczególnych województw wskaźniki, należy także pamiętać, że dają one jedynie „uśredniony obraz” danego regionu, nie dostarczając informacji o jego wewnętrznym zróżnicowaniu. Wewnątrzregionalne różnice jakości życia, podobnie jak w skali całego kraju przebiegają m.in. na linii miasto - wieś, obszary centralne - obszary peryferyjne, a wśród miast zależą od ich wielkości i pełnionych funkcji.

Opracowanie merytoryczne:
**Wydział Analiz Przekrojowych,
Departament Badań Społecznych
i Warunków Życia GUS**

Rozpowszechnianie:
**Rzecznik Prasowy Prezesa GUS
Karolina Dawidziuk
tel.: 22 608 30 09, 22 608 34 75
kom.: 695 255 011
e-mail: rzecznik@stat.gov.pl**